

Sprawozdanie z Kursu Dostępów Chirurgicznych Podstawy Czaszki w Saint Louis (USA)

Nowotwory zlokalizowane w obrębie struktur anatomicznych podstawy czaszki występują generalnie rzadko. Jednocześnie są one przedmiotem intensywnego zainteresowania neurochirurgów, chirurgów szczękowo-twarzowych, laryngologów, specjalistów chirurgii plastycznej i mikronaczyniowej, prowadząc do powstania wąskiej interdyscyplinarnej podspecjalizacji – chirurgii podstawy czaszki. Postęp, który dokonał się w tej wąskiej dyscyplinie, jest znaczący i obejmuje wysoko-specjalistyczne techniki operacyjne, aż po coraz powszechniejsze wdrażanie „trójwymiarowej obrazowo monitorowanej chirurgii” (*imaging guided surgery*). Jedną z istotnych trudności jest rzadkie występowanie guzów kwalifikujących się do metod i technik leczenia operacyjnego. To znacząco ogranicza możliwość doskonalenia technik operacyjnych. Naprzeciw tym trudnościom wychodzą praktyczne kursy, doskonalące umiejętności aktywnie zainteresowanych chirurgią podstawy czaszki. Jeden z takich kursów, zorganizowany przez Prof. Ossama Al.-Mefty – uznanego autorytet w zakresie podstawy czaszki, odbył się 19-21 kwietnia 2001 roku w Zakładzie Anatomii Praktycznej Uniwersytetu Saint Louis w USA.

Celem tego kursu było praktyczne doskonalenie dostępów chirurgicznych do struktur podstawy czaszki, wykonywanych na zwłokach, przez doświadczonych operatorów, z zastosowaniem trójwymiarowej techniki video, które następnie uczestnicy kursu wykonywali indywidualnie.

Zakład anatomii umożliwił wykorzystanie w postaci 26 stanowisk najnowocześniejszego instrumentarium, mikroskopów chirurgicznych, układów ssących i osprzętu rotorowego do praktycznych ćwiczeń na specjalnie przygotowanych zwłokach, przedstawianych podczas prezentacji kolejnych dostępów chirurgicznych.

W pierwszym dniu miała miejsce prezentacja dostępu czaszkowo-oczodołowo-jarzmowa do przedniego dołu czaszki, podczas której prof. Al-Mefty przedstawił i objaśnił technikę jego wykonania, granice resekcji kostnych oraz lokalizację i możliwości zachowania krytycznych struktur tej okolicy. Po tej niezwykle interesującej prezentacji, po zapoznaniu się z zasadami pracy w Zakładzie Anatomii i zaznajomieniu się z wyposażeniem indywidualnego stanowiska, w dwuosobowych zespołach powtarzano wykonanie tego dostępu. W drugiej części tego

dnia, po równie interesującej 3-D video prezentacji dostępu do środkowego dołu czaszkowego, uczestnicy mieli okazję w praktyce zastosować poznaną technikę.

W podobny sposób w ciągu kolejnych dni zaprezentowano – teoretycznie i praktycznie – dostępy do tylnego dołu czaszki, otworu wielkiego i nerwów czaszkowych. Szczególną uwagę zwrócono na właściwe i dokładne wykonywanie przez uczestników technik mikrochirurgicznych, z zachowaniem prawidłowej anatomii struktur mózgowia. Prof. Al.-Mefty podczas jednej ze swych praktycznych prezentacji szczegółowo przedstawił praktycznie i objaśnił znaczenie wytwarzanych płatów skórnych, powięziowych i okostnowych oraz planowanie warstwowego zamykania ubytków opony twardej, części kostnych pokrywy czaszki powięzi i skóry.

Szczególnie przydatnym klinicznie doświadczeniem było poznanie resekcyjnych możliwości wykorzystania poznanych technik w operacyjnym leczeniu nowotworów regionu głowy i szyi, naciekających struktury podstawy czaszki.

Dzięki uczestnictwu w ww. kursie i codziennym wielogodzinnym ćwiczeniom uczestnicy poznali zasady praktycznego zastosowania najnowocześniejszego sprzętu i instrumentarium, stosowanego zarówno w chirurgii podstawy czaszki, chirurgii głowy i szyi, chirurgii rekonstrukcyjnej i neurochirurgii.

Uczestnictwo w tym kursie umożliwiło uczestnikom poszerzenie teoretycznej i praktycznej wiedzy o możliwościach i ograniczeniach poszerzania granic resekcji guzów, zlokalizowanych na granicy twarzo- i neuroczaszki, z wykorzystaniem specjalnych technik chirurgicznych. Nowoczesne wyposażenie chirurgiczne umożliwia uzyskanie dostępów do struktur podstawy czaszki i bezpieczne wykonanie usunięcia guza. Przedstawione na kursie tematy chirurgii podstawy czaszki dotyczą dziedziny rozwijającej się w Polsce dopiero od kilku (kilkunastu) lat i dlatego wydaje się być szczególnie ważne uczestnictwo w tego typu kursach i szkoleniach. Interdyscyplinarna i międzyośrodkowa współpraca umożliwi wypracowanie nowych algorytmów postępowania terapeutycznego. Rozwój nowych technologii umożliwia poszerzenie spektrum zabiegów operacyjnych (tzw. „granice resekcyjności”), jednocześnie obniża ryzyko ciężkich powikłań pooperacyjnych.

Uczestnicząc w ww. kursie dowiedzieliśmy się, że w USA stworzono merytoryczne i prawne możliwości cią-

głego doskonalenia technik chirurgicznych w zakresie podstawy czaszki na zwłokach, co przy rzadko występujących guzach o tej lokalizacji wydaje się nieodzowne dla osiągnięcia wysokospecjalistycznych umiejętności, precyzji i doświadczenia operatora, zainteresowanego tą dziedziną chirurgii. Z przykrością stwierdziliśmy, że w Polsce takie możliwości są bardzo ograniczone, a może nawet ich brak.

Cezary Szymczyk
Adam Maciejewski
Klinika Chirurgii Onkologicznej
Centrum Onkologii-Instytut im. M. Skłodowskiej-Curie
w Gliwicach